(KL) M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

torsdag den 11. juni 1981 kl. 15.15.

Møtet ble ledet av formannen, Reiulf Steen.

Fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite møtte: Trygve Bratteli, Per Karstensen, Lars Korvald, Lars Roar Langslet, Reiulf Steen, Margit Tøsdal, Kåre Willoch, Jakob Aano, Liv Aasen, Guttorm Hansen, Per Hysing-Dahl, Kjell Magne Bondevik, Rolf Fjeldvær, Karin Hafstad, Asbjørn Haugstvedt, Håkon Kyllingmark, Asbjørn Sjøthun, Per A. Utsi, Ingvar Bakken (for Odd Lien) og Astrid Gjertsen (for Svenn Stray).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Knut Frydenlund, statsråd Eivind Bolle, Fiskeridepartementet og statsråd Arvid Johanson, Olje- og energidepartementet.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: Ekspedisjonssjef E. Amlie, ekspedisjonssjef T. Vraalsen og byråsjef F. Fostervoll. Fra Fiskeridepartementet: Statssekretær Ivan Kristoffersen og underdirektør Trond Paulsen. Fra Olje- og energidepartementet: Ekspedisjonssjef K. Dæhlin.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Jan Tore Holvik.

FORMANNEN: Det er utenriksministeren som har bedt om å få holde dette møte i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite, og han vil selv redegjøre for forhandlingene.

Jeg gir ordet til utenriksministeren.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg vil gjerne få redegjøre for følgende saker:

1. Forlengelse av gråsoneavtalen.

2. Avgrensning av sokkelen mellom Island og Jan Mayen.

Når det gjelder disse to sakene, er det sendt ut notater på forhånd.

Dessuten vil jeg gjerne få si noen ord om sov-

(KL) jetisk seismisk virksomhet i omstridt område i nord og om spørsmålet om spansk medlemskap i NATO, som kan komme opp i løpet av sommeren.

Sak nr. 1.

Forlengelse av gråsoneavtalen.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det er i år aktuelt å fornye denne avtalen for fjerde gang. Regjeringen har i den anledning foretatt en bred vurdering av de erfaringer en har høstet til nå med denne avtalen. Hovedkonklusjonen er at gråsoneavtalen i store trekk har fungert etter sin hensikt. Norske fiskere er sikret trygge arbeidsforhold ute på feltene. Vi har unngått alvorlige episoder.

På enkelte områder har imidlertid den praktiske gjennomføring av avtalen skapt visse problemer. De vanskeligheter som har oppstått, har særlig vært knyttet til partenes håndhevelsespraksis, til forholdet mellom fiskerier og sjømilitære øvelser og til spørsmål vedrørende omfanget av tredjelands fiske i disse havområder.

Det vanskeligste og politisk viktigste av disse spørsmål har vært knyttet til håndhevelsen i området. Fra sovjetisk side ble det ganske tidlig etter at avtalen var trådt i kraft, gjort forsøk på inspeksjon av tredjelandsfartøyer som fisket på norsk lisens. Det ble protestert mot dette fra norsk side under henvisning til avtalens klare bestemmelser om delt, ikke felles, håndhevelsesmyndighet. Den norske reaksjon førte til en tilfredsstillende avklaring. I de senere år har det ikke funnet sted episoder som skyldes sovjetisk håndhevelse overfor tredjeland i gråsonen.

Derimot har det fra norske fiskeres side vært reist kritikk om manglende sovjetisk håndhevelse overfor sovjetiske fartøyer i området. Fra fiskerihold er det blitt hevdet at Sovjetunionen driver et omfattende overfiske i området, og at dette er mulig fordi sovjetisk oppsyn ser gjennom fingrene med denne virksomheten. Fiskerne ønsket en endring i avtalen som innebar at sovjetiske fiskefartøyer skulle kunne inspiseres av norske oppsynsskip. En endring av avtalen på dette punkt ville imidlertid ha medført at sovjetiske oppsynsskip fikk adgang til å inspisere norske fartøyer i avtaleområdet, altså også i det område som ligger vest for sektorlinjen. Regjeringen fant ikke å ville tilrå en endring av avtalens bestemmelser på dette punkt.

(KL) Når det gjelder omfanget av tredjelands fiskeres virksomhet i dette området, var jo hensikten med gråsoneavtalen bl.a. å sikre at våre viktigste fiskeripartnere fortsatt fikk drive fiske i disse viktige fiskeriområder. For EF-landene ble dette sett på som særlig viktig. Avtalen sikret dem bl.a. rett til å fiske også i den del av avtaleområdet som strekker seg inn i ubestridt sovjetisk fiskerisone. Det har nå vist seg at antallet EF-fartøyer som bruker denne rett, har vært relativt beskjedent. Hovedårsaken til dette er imidlertid utviklingen av bestandsituasjonen for viktige fiskeslag. De knappe kvoter som har kunnet tildeles tredjeland, har det i stor utstrekning vært mulig å fiske mer regningssvarende i andre deler av Norges økonomiske sone. Dette forklarer mer det beskjedne nærvær av EF-fartøyer i gråsonen enn den eventuelle usikkerhet som det spesielle regime i området måtte ha skapt.

Et fjerde spørsmål som har reist seg, er forholdet mellom fiskerier og annen bruk av havet, i første rekke i forbindelse med sjømilitære øvelser. Avtaleområdet dekker havområder som tradisjonelt har vært Sovjetunionens viktigste maritime øvelsesområder. Det har da også vært enkelte episoder hvor norske fiskefartøyer har måttet fjerne seg fra fiskefeltene på grunn av pågående militærøvelser. Vi har imidlertid valgt ikke å betrakte dette som et spesielt gråsoneproblem. Forholdet er at sjømilitær aktivitet av den type som her drives, ikke er underlagt spesielle begrensninger som følge av opprettelsen av økonomiske soner. Kyststatens utvidede myndighet i 200-milssonene gjelder utelukkende ressursene i sonene.

En annen sak er at det bør være i alle parters interesse å sørge for at varsel sendes ut i god tid og på en slik måte at det oppfanges av dem som varslet gjelder. Vi har tatt saken opp med Sovjetunionen ut fra et slikt siktepunkt. Vi kan imidlertid heller ikke i fremtiden utelukke at det kan oppstå problemer på fiskefeltene som følge av sjømilitær aktivitet, selv om vi har inntrykk av at det også på sovjetisk side er en viss vilje til stede til å begrense dette mest mulig.

Det er nå fjerde gang avtalen skal fornyes. Regjeringen har i denne forbindelse nøye vurdert virkningene av en svekkelse av ordningens midlertidige karakter som de etter hvert årvisse fornyelser muligens kan medføre. Det problematiske ved gråsoneavtalen er den geografiske utforming av avtaleområdet og den mulige innvirkning dette kan få på utfallet av delelinjeforhandlingene. Bestemmelsene som understreker avtalens midlertidige karakter, har til hensikt å begrense slike uønskede virkninger.

Regjeringen er imidlertid kommet til at de fiskerimessige sider ved ordningen, særlig behovet for

(KL) klare håndhevelsesregler, er og fortsatt vil være utslagsgivende for Regjeringens holdning til en forlengelse. Noe brukbart alternativ til den ordning som er etablert, synes fremdeles ikke å eksistere.

Denne saken har en formell side som det er grunn til å legge en viss vekt på. Det gjelder selve saksbehandlingen. Både internt og i de kontakter vi har hatt med sovjetiske myndigheter, har vi lagt vekt på å unngå at det blir skapt inntrykk av at det eksisterer en form for automatikk når det gjelder spørsmålet om å fornye avtalen. Vi har lagt vekt på at beslutningen om fornyelse hvert år treffes på fritt grunnlag etter en samlet politisk vurdering.

Som det fremgår av notatet, er Regjeringen kommet fram til at behovet for en midlertidig praktisk ordning for fisket i det tilstøtende område i Barentshavet fortsatt er til stede, og at avtalens gyldighet derfor bør forlenges med ett år fram til 1. juli 1982.

FORMANNEN: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen og gir ordet fritt.

ASBJØRN HAUGSTVEDT: Jeg har bare ett spørsmål til utenriksministeren: Kan det sies noe om det er riktig det som er hevdet i enkelte presseorganer, at sovjetrusserne har drevet seismiske målinger inne på det som er ubestridt norsk område i gråsonen?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg kan besvare Haugstvedts spørsmål med én gang, men jeg vil gjerne ta det som en egen sak etter at vi har ferdigbehandlet denne saken og saken om avgrensning av sokkelen mellom Island og Jan Mayen. Det er en del sider ved det spørsmålet som jeg i alle fall har behov for å legge fram for komiteen. Jeg vil derfor få lov til å komme tilbake til det.

FORMANNEN: Det er akseptert.

Flere har ikke bedt om ordet. Vi går da over til neste sak.

Sak nr. 2.

Avgrensning av sokkelen mellom Island og Jan Mayen.

(KL) FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksministeren.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det har tidligere vært redegjort for komiteen om avgrensning av sokkelen mellom Island og Jan Mayen. Jeg skal derfor bare kort summere opp hovedpunktene i saken slik den står i dag.

Under forhandlingene med Island i fjor vår klarte vi ikke å bli enige om avgrensningen av kontinentalsokkelen. Islendingene krevde på det tidspunkt en sokkelgrense som gikk vesentlig lenger ut enn 200 mil, noe som vi på norsk side ikke fant å kunne godta. I avtalen med Island av 28. mai 1980 ble det derfor besluttet at det skulle opprettes en forlikskommisjon som skulle ta seg av det uavklarte sokkelspørsmålet. Denne kommisjonen ble nedsatt med amerikaneren Elliot Richardson som formann og med Hans Andersen fra Island og Jens Evensen fra Norge som nasjonale medlemmer. Kommisjonen har lagt fram sin enstemmige anbefaling. Jeg vil nevne at rapporten og anbefalingen ikke er bindende for noen av partene. Det forutsettes imidlertid at det skal innledes forhandlinger mellom Norge og Island der det skal tas rimelig hensyn til kommisjonens anbefalinger.

Jeg vil si noe om disse anbefalinger:

Når det gjelder selve sokkelgrensen, forutsettes den å være begrenset av 200-milslinjen. Vi får altså en sammenfallende grenselinje for fiskerisone og sokkel. For fiskeriformål har vi allerede godtatt en islandsk 200-milsgrense i og med avtalen av 28. mai i fjor. Jeg ser derfor ikke noen problemer forbundet med å godta en slik grenselinje også for sokkelen. Det kan imidlertid være grunn til å se nærmere på kommisjonens anbefalinger når det gjelder forvaltningen av de ressurser som eventuelt måtte finnes på den såkalte Jan Mayen-ryggen. Jeg vil med én gang slå fast at den ordning som her anbefales av kommisjonen, ikke uten videre kan karakteriseres som en balansert ordning. Størstedelen av området hvor den spesielle samarbeidsordningen skal gjelde, ligger nord for 200-milsgrensene, altså på Jan Mayens kontinentalsokkel. Denne del av området er på ca. 32 750 km^2 mens bare i overkant av 12 000 km^2 ligger på den islandske kontinentalsokkel. I tillegg kommer at de mest interessante sedimentlagene finnes på den del av Jan Mayen-ryggen som ligger nord for 200-milsgrensen. Også på andre punkter er det en viss ubalanse i kommisjonens anbefalinger, f.eks. at utgiftene ved seismiske undersøkelser i området skal bæres av Norge alene. Det er også en viss forskjell mellom partene når det gjelder retten til å få sin relative andel av utgiftene ved de videre undersøkelser dekket av den annen part dersom oljeselskapene ikke er interessert i å være med. Kommisjonen foreslår på dette punkt at den islandske andel av utgiftene skal bæres av Norge. Også på enkelte andre punkter vil det

(KL) kunne hevdes at den foreslåtte samarbeidsordning ikke påfører partene like rettigheter og forpliktelser.

(AGO) Regjeringen har imidlertid kommet til at den vil godta Forlikskommisjonens anbefalinger som grunnlag for fortsatte forhandlinger med sikte på å nå fram til en avtale med Island. Vi må i denne forbindelse huske på at det opprinnelige islandske standpunkt i denne sak var meget absolutt og vidtgående. På bakgrunn av de standpunktene de inntok på den tiden, representerer Forlikskommisjonens anbefaling - sett med islandske øyne - langt fra noen fullgod løsning. Når den islandske regjering nå likevel har signalisert at den kan godta en løsning etter de linjer Forlikskommisjonen anbefaler, kan dette være et tegn på at de mest ytterliggående standpunkter nå er forlatt. Det kan imidlertid ikke utelukkes at Island vil forsøke å få i stand en avtale som på enkelte punkter avviker fra kommisjonens anbefalinger. Vårt standpunkt her bør imidlertid være at ytterligere konsesjoner utover de som følger av kommisjonens anbefalinger, ikke kan eller bør gis fra norsk side.

Regjeringen har nøye vurdert faren for mulige uheldige presedensvirkninger av en sokkelavtale med Island på det grunnlag som nå synes å foreligge. Når det gjelder forhandlingene med Sovjetunionen om en delelinje i Barentshavet, er omstendighetene så åpenbart forskjellige at noen presedensvirkning vanskelig vil kunne oppstå. I forhandlingene med Danmark om en delelinje mellom Jan Mayen og Øst-Grønland kan presedensspørsmålet vise seg å bli noe mer problematisk å håndtere. Fra dansk side er således avtalen av 28. mai i fjor, som fastsetter grensen for fiskeriformål mellom Jan Mayen og Island til 200 mil, blitt benyttet som et argument for full 200 mils sone ut fra Øst-Grønland. Dette har vi tilbakevist, men danskene har brukt det som argument. En sokkelgrense som også følger 200 mil, vil sikkert bli forsøkt framstilt som en styrking av det danske syn. Vårt argument i disse forhandlinger har vært - og vil fortsatt være - at det er Islands avhengighet av havet og dets ressurser som utgjør en spesiell omstendighet. Det er dette forhold som på norsk side har vært akseptert som grunnlag for de avtaler og ordninger vi har inngått med Island. Det samme kan ikke sies for Grønlands vedkommende. Jeg vil derfor tro at presedensvirkningene heller ikke i forhold til Danmark vil være av en slik art at de svekker vår forhandlingsposisjon i nevneverdig grad.

Den islandske regjering har uttrykt ønske om å få løst denne saken så snart som mulig. Jeg tror det også må være i vår interesse å forsøke å få i stand en snarlig løsning, slik at vi får ro om denne saken.

Jeg vil til slutt komme med noen betraktninger om den situasjon vi ville vært i dersom vi ikke hadde fått denne avtalen med Island i fjor. Da ville vi ikke hatt noen sone - verken fiskerisone eller kontinentalsokkel - fordi intet land da ville ha godtatt det. Hvis Island ikke

(AGO) var blitt vår allierte i denne saken, ville Sovjetunionen ha stilt seg bak Island i en konflikt med Norge. Danmark ville heller ikke hatt noen foranledning til å forhandle med oss. Det som er situasjonen, er at Sovjetunionen etter lenge å ha tatt avstand fra denne soneopprettelsen og reservert seg mot norsk sone rundt Jan Mayen, nå har akseptert den. Det vil i morgen bli foretatt en brevveksling i Moskva som vil inneholde en slik anerkjennelse fra sovjetisk side, mot at vi tar hensyn til sovjetiske fiskeriinteresser i området.

FORMANNEN: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen. Ordet er fritt.

PER HYSING-DAHL: Jeg har ingen ting å bemerke til den løsning på kontinentalsokkelspørsmålet i forhold til Island som her er fremlagt. Jeg har bare et spørsmål - for ren opplysning: Hva er den minste dybde på Jan Mayen-ryggen, der hvor man antar at man i overskuelig fremtid kan lete og eventuelt finne olje?

Jeg vil også tilføye - selv om det kanskje ligger litt på siden av saken - at det kunne være av interesse å få høre hvordan spesielt fiskeriministeren ser på virkningen av den avtalen vi opprettet med Island i fjor, og som iallfall etter min oppfatning var helt riktig og nødvendig. Det er mitt inntrykk at avtalen har virket godt også sett fra norsk fiskerisynspunkt.

FORMANNEN: Vil utenriksministeren svare med en gang?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg har hørt en del tall om minstedybden osv. på Jan Mayen-ryggen, men i og med at vi har eksperter til stede, tror jeg heller jeg vil overlate til en av dem å svare på det.

EKSPEDISJONSSJEF E. AMLIE: De nøyaktige tall for dybden kan jeg ikke i øyeblikket legge på bordet, men det er iallfall hevet over tvil at dybden der oppe er altfor stor til at det i overskuelig fremtid kan bli tale om å utnytte ressursene på havbunnen. Det ligger langt inn i fremtiden.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Ca. 800 meter, hviskes det bak meg.

(AGO) STATSRÅD EIVIND BOLLE: Hysing-Dahl stilte et spørsmål om fiskerisituasjonen sett fra norsk side. Jeg kan bare understreke det Hysing-Dahl sa, at situasjonen har normalisert seg, og at avtalen virker ganske godt. Det er blitt helt normale forhold der borte.

Jeg har også et bestemt inntrykk av at norske fiskere har akseptert den ordning som nå er kommet i stand ved Jan Mayen. Vi har utarbeidet ganske klare reguleringsordninger der borte, og vi vil få enda bedre og mer stabile forhold ved at Sovjetunionen aksepterer sonen og bøyer seg for disse ordningene. Island er også tilfreds med den ordning som er satt i verk ved Jan Mayen.

PER A. UTSI: Jeg har heller ingen merknader til den avtalen som det ser ut til å gå i retning av. Men jeg vil gjerne spørre om utenriksministeren nå føler seg helt trygg på at ingen vil kunne påberope seg presedensvirkninger av denne avtalen. Hvis man ikke er 100 pst. sikker på det, er det spørsmål om man bør inngå en avtale på dette tidspunkt som er 100 pst. bindende for fremtiden. Det jeg tenker på, er: Burde man gi dette en form for midlertidighet, slik at man kan gardere seg mot en eventuell påberopelse av presedens fra andre lands side?

Det andre jeg gjerne vil ha sagt i forbindelse med denne avtalen, er at jeg syns den er god fordi den gjør det mulig for Island å løse en del av sine økonomiske problemer i samarbeid med et annet alliert land. Jeg vil gjerne ha sagt at man innenfor alliansen kanskje bør være spesielt oppmerksom på Islands næringsmessige og økonomiske problemer, som det bør være i det vestlige samarbeids interesse at Island får løst innenfor rammen av det vesteuropeiske fellesskap.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Når det gjelder spørsmålet om presedensvirkning, vil det først og fremst kunne komme opp i forbindelse med forhandlingene med Danmark om grensene til Øst-Grønland. Når danskene har stått såpass hardt på sine krav om ikke å følge midtlinjen, har dette også noen sammenheng med at Grønland til neste år skal ha en folkeavstemning om de fortsatt skal være innenfor EF-området eller ei, og danskene har vurdert det slik at enhver oppgivelse - enhver kompromissvilje - fra Danmarks side i denne saken vil kunne virke avgjørende inn på denne folkeavstemningen. Det er et synspunkt som har vært fremført. Det har likevel skjedd en utvikling i den senere tid, og danskene, som for et år siden mente at det var omtrent like store sjanser for at det skulle bli ja som nei, har etter hvert kommet til at Grønland vil komme til å svare nei til fortsatt deltakelse i EF-området.

(AGO) Vi har jo hatt forhandlinger med danskene, hvor vi er blitt enige om å ha en kontrollert konflikt - dvs. konflikt er det allerede i og med at det er motstridende interesser, men vi må holde konflikten under kontroll. Vi har imidlertid anført overfor dem at et hovedargument for å strekke seg såpass langt som vi gjorde overfor islendingene, også var det sikkerhetspolitiske aspekt - som vi ikke kunne gå åpent ut med - knyttet til Keflavik-basen. Det skulle heller ikke være Danmark uvedkommende. Om spørsmålet om presedensvirkning kan være til stede, er det således ikke sikkert at det i samme grad som til nå vil bli påberopt av danskene etter at Grønland har hatt sin folkeavstemning.

For det andre bør de argumenter som gjorde at vi strakk oss langt i forhold til Island, og de synspunkter som lå bak dette, heller ikke være uvedkommende for danskene.

Når det gjelder midlertidighet, tror jeg jeg vil fraråde det. Utenriksministeren i Island, Olafur Johannesson, er en mann som virkelig har kontroll over den politiske situasjon der oppe. Min erfaring med hans forgjengere var at enhver form for midlertidighet kan være farlig. Jeg tror derfor vi skal benytte tiden mens Olafur Johannesson sitter som utenriksminister, til å få denne avtalen endelig avgjort.

Når det gjaldt Utsis resonnement om Island og alliansen, er jeg helt enig i det, men vi har her for så vidt også et spesielt ansvar som nordisk nabo i tillegg til alliansetilknytningen. Denne samarbeidsordningen, som er i Islands favør, må også kunne ses på som utslag av en slik holdning.

FORMANNEN: Flere har ikke bedt om ordet.

Sak nr. 3.

Sovjetisk seismisk virksomhet i omstridt sokkelområde.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Representanten Haugstvedt reiste spørsmål om sovjetisk seismisk virksomhet i omstridt sokkelområde. Jeg vil gjerne si noe om dette på bakgrunn av de skriverier om det som har vært i pressen.

I 1976 foretok vi fra norsk side - altså Oljedirektoratet - seismiske undersøkelser i det omstridte sokkelområde i Barentshavet, og Oljedirektoratet kunngjorde

(AGO) disse undersøkelsene. Sovjetunionen protesterte og varslet samtidig rakettutskyting nettopp mot det område hvor det norske tokt foregikk. Om dette hadde en sammenheng eller ikke, vet vi ikke, men det falt iallfall sammen i tid. Den sovjetiske reaksjon som vi da fikk, ble forklart med at denne del av kontinentalsokkelen lå innenfor "sovjetisk polarområde". Fra norsk side ble det fremholdt at seismiske undersøkelser verken ville kunne forstyrre roen i området eller påvirke delelinjeforhandlingene. Det ble også vist til at tilsvarende sovjetiske undersøkelser tidligere var blitt foretatt på norsk sokkelområde uten den påkrevde tillatelse. Det var før 1976.

Etter 1976 har vi overfor russerne fremholdt som et prinsipp at ingen av partene må utøve jurisdiksjon med hensyn til kontinentalsokkelen i omstridt område, eller drive eller tillate virksomhet der som krever kyststatens samtykke. Under siste runde av de gjenopptatte delelinjeforhandlinger i april 1980 fremholdt begge delegasjoner behovet for tilbakeholdenhet.

I løpet av sommeren 1980 ble det klart at Sovjetunionen siden 1973-74 har drevet planmessige seismiske undersøkelser i det omstridte område. Det var først i 1980 vi fikk klarlagt at det var dette som ble gjort. Vi hadde tidligere klarlagt virksomheten de drev, og da man så dette i sammenheng, så man at det var seismiske undersøkelser som ble foretatt.

Det er på det rene at disse undersøkelser er av en slik art at de normalt krever Oljedirektoratets samtykke. Opplysningene om denne virksomhet måtte ses i sammenheng med at russerne overfor vestlige selskaper har konkretisert mulige områder for prøveboring som også har ligget innenfor det omstridte område. De vestlige selskapene det her dreier seg om, har konsekvent avvist å gå inn i forhandlinger med russerne på dette grunnlag.

(SA) For å markere at vi var fullt oppmerksomme på utviklingen og for å beskytte våre forhandlingsposisjoner i delelinjeforhandlingene, ble spörsmålet om pröveboring og seismiske undersökelser tatt opp i Moskva i oktober i fjor. I et P.M. ble det påpekt at etter folkeretten kunne boring ikke foretas i områder som berøres av forhandlinger om sokkelavgrensning. Det ble vist til uttalelsene under siste forhandlingsrunde om å avstå fra handlinger som kan vanskeliggjöre forhandlingene. Muntlig ble det samtidig fremholdt fra norsk side at vi siden 1976 ikke hadde drevet seismiske undersökelser i omstridt område nettopp for ikke å vanskeliggjöre forhandlingene. Vi viste også til at sovjetiske fartöyer hadde drevet slik virksomhet, og påpekte at dette reiste spörsmål som ville måtte vurderes nöye.

Vi har ikke fått noen offisiell sovjetisk reaksjon på denne henvendelse. I enkelte sammenhenger synes imidlertid russerne å ordlegge seg på en måte som kan tyde på at de har merket seg henvendelsen. Man har videre konstatert at russerne hittil i år ikke har drevet seismiske undersökelser i det omstridte område. De har altså ikke drevet seismiske undersökelser etter vårt P.M. i oktober i fjor.

Så kom dette opp i pressen i mai i år, og det antas at det skjedde etter opplysninger fra fiskere som har observert denne virksomheten. Vi bekreftet da at det har vært en omfattende sovjetisk fartöyvirksomhet i det omstridte området, og at seismiske undersökelser har vært drevet.

Jeg har selv overfor den sovjetiske chargé d'affaires pekt på at selv om våre offisielle uttalelser om forholdet har vært holdt i en dempet tone, legger vi vekt på realiteten i saken. Vi legger vekt på å unngå en utvikling som kan vanskeliggjöre delelinjeforhandlingene, og her må begge parter vise tilbakeholdenhet. Ingen av partene kan gi avkall på sin likeverdighet.

Som sagt så har russerne ikke drevet seismiske undersökelser senere, men vi utelukker ikke at de kan komme igjen, og da må vi ta saken opp på nytt og vurdere hva vi ytterligere skal gjöre.

Vi har selvfölgelig det alternativet at vi også starter seismisk virksomhet der, men foreløpig er vi interessert i å unngå uttalelser fra norsk side som kan provosere russerne til å kjöre fram med nye seismiske undersökelser. Vi er opptatt av å få fram til russerne at tilbakeholdenhet og respekt for hverandre her er best egnet både for atmosfæren og for å lette delelinjeforhandlingene.

(SA) Som sagt så er delelinjeforhandlingene nå under gang igjen. Vi skulle hatt et möte i mai. Det ble utsatt. Det blir sannsynligvis senere på hösten.

Jeg håper dette samtidig kan tjene som et svar på Haugstvedts spörsmål.

LARS ROAR LANGSLET: Jeg tillot meg å reise spörsmål om dette i utenrikskomiteen for kort tid siden, og jeg takker for den redegjörelse som utenriksministeren nå har gitt.

Det er en side av saken som jeg vil be ham belyse litt nærmere.

I en artikkel i Aftenposten om dette den 26. mai i år står bl.a. följende:

> "Årsaken til at russerne såpass lenge kunne drive slike undersökelser uten noen offisiell norsk reaksjon, var - efter hva Aftenposten erfarer - sviktende kontakt mellom Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet."

Dette er utdypet slik:

> "De observasjoner som Forsvarsdepartementet satt inne med, ble ikke gitt videre til UD for vurdering."

Det påpekes at de to departementer nå har "tatt skritt for å bedre kontakten seg imellom, for å unngå at noe lignende kan skje igjen."

Jeg vil gjerne spörre om dette er en korrekt fremstilling, og hvordan utenriksministeren vurderer de forhold som her har gjort seg gjeldende.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det er ikke en korrekt fremstilling, og jeg er for så vidt takknemlig for å kunne få rettet på den misforståelse som der er kommet til uttrykk. Det er ikke noen uttalelse fra oss. Det er noe avisen har antatt eller erfart.

Det som var situasjonen, var at Forsvarsdepartementet, eller forsvarsstaben, hadde registrert sovjetisk aktivitet i disse områdene over lengre tid, men det var först i 1980 at vi ble klar over det som var vårt problem, nemlig at det var seismiske under-

(SA) sökelser som kunne ligge bak den virksomheten som hadde vært der. I det öyeblikk forsvarsstaben ble gjort kjent med at vi hadde behov for informasjoner som kunne tyde på at russerne drev seismiske undersökelser, gikk de tilbake til de oppgavene som de hadde samlet over flere år, og fant ut av dem at dette kunne dreie seg om seismiske undersökelser. På det grunnlaget tok vi saken opp med russerne.

FORMANNEN: Var det et tilfredsstillende svar?

LARS ROAR LANGSLET: Ja, jeg takker igjen for svaret. Kan det altså oppfattes slik at også Utenriksdepartementet fra 1973 av var orientert om at noe foregikk, men at det först var sommeren 1980 at dette ble tolket som seismiske undersökelser?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Forsvarsstaben har löpende kontroll med aktiviteten i Nordområdene. Det er stadig fartöyer som går fram og tilbake der, men det er ikke noe for oss å få informasjoner om, med mindre det plutselig er store topper med militære fartöyer osv.

Da vi gjorde Forsvarsdepartementet oppmerksom på at det var et spörsmål om det ble drevet seismiske undersökelser, gikk forsvarsstaben tilbake til sine tall som de hadde samlet gjennom flere år, og fant ut at etter det mönster som forelå, dreide det seg etter all sannsynlighet om seismiske undersökelser.

PER A. UTSI: Jeg har latt meg fortelle at et par vestlige oljeselskaper har fått tilbud fra sovjetisk side om pröveboring etter olje i Barentshavet. Kan utenriksministeren si noe om dette medförer riktighet?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Ja, det medförer riktighet. Det er vel et tysk selskap og et fransk selskap som har fått forespörsler fra sovjetisk side om å medvirke, og det har også vært antydet områder som ligger innenfor det omstridte område. Vi har vært i kontakt med vedkommende lands myndigheter, og selskapene har overfor Sovjetunionen avvist tilbudet, noe som de da har tatt ille opp.

(SA) FORMANNEN: Flere har ikke bedt om ordet.

Det er så vidt jeg forstår, ennå en sak som utenriksministeren önsker å redegjöre for.

Sak nr. 4.

Eventuelt spansk medlemskap i NATO.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Spörsmålet om spansk medlemskap i NATO kan komme opp på et tidspunkt da Stortinget ikke sitter sammen.

Det har tidligere vært fölere ute fra den spanske regjerings side, men da har de hele tiden antydet at dette spörsmålet först vil komme opp på et senere tidspunkt.

Norge har ved tidligere anledninger gått imot spansk medlemskap i NATO. Dette har vi da begrunnet med Franco-regimet, og at Spania har vært en diktaturstat. Det er klart at med overgangen til demokrati i Spania, så er situasjonen en annen, og det får være opp til spanierne her å rette en söknad til NATOs medlemsland, eller NATOs råd, som da får behandles. I en slik situasjon vil vi vel i prinsippet stille oss positive. Spania har samme rett som alle andre til å være medlem i NATO.

Det som vi har fremhevet i NATOs råd i dag, hvor denne saken kom opp på et rent forelöpig grunnlag, er at man må se på tidsfaktoren her. Å få spörsmålet om Spanias medlemskap opp på et tidspunkt hvor det står på vippen til en sovjetisk intervensjon i Polen, anser vi som lite gunstig, slik at vår ambassadör i NATO fikk i dag instruks om å fremholde dette som et vesentlig argument fra den norske regjerings side.

Jeg bare nevner dette nå. Det foreligger ikke noen söknad fra spansk side, men etter de underhåndsinformasjoner vi har fått, kan en slik söknad komme opp i löpet av sommermånedene. Jeg ville derfor bare ha nevnt saken for medlemmene av den utvidede.

(BW) LIV AASEN: Det er to punkter som jeg gjerne vil nevne i denne forbindelse.

Det ene gjelder meningssplittelsen i Spania selv når det gjelder spørsmålet om spansk medlemskap. Det har jo tidligere fra sosialistpartiet og fra venstresiden - kan en vel si - vært motstand mot medlemskap i NATO, og jeg vil høre om den meningsskilnaden som har vært tidligere, fortsatt er der.

Det andre gjelder det balanseforholdet forsvarsmessig som eksisterer pr. i dag, om man vurderer det slik at det blir en forskyvelse av dette ved et medlemskap av Spania i NATO.

Det er de to sidene jeg vil peke på, og særlig synes jeg det første er nokså vesentlig å få klarklarlagt, spesielt på bakgrunn av de urolighetene som vi har sett i Spania gjennom den siste tiden.

TRYGVE BRATTELI: Jeg vil ikke her - i et møte i oppløsning - gå nærmere inn på dette, men jeg har faktisk et års tid vært nokså sterkt opptatt av det fra litt forskjellige utgangspunkter.

For meg er det blitt mer og mer - jeg holdt på å si - naturstridig, det generelt dårlige forholdet som ofte er mellom middelhavslandene og Nordvest-Europa. Det ville være en veldig fordel om vi kunne bedre det. Og her tenker jeg nå i generasjoner, ikke i halvår. Dette går jo tilbake til fortiden, bl.a. til den spansk/britiske krig. Og det er ikke i dag noe naturlig grunnlag for de i europeisk sammenheng ofte nokså forbeholdne relasjoner som etter min oppfatning er mellom middelhavslandene og Nordvest-Europa. De har hatt sine gode grunner - vi hadde Mussolini, vi fikk Franco, en har hatt vanskeligheter i Tyrkia osv. Men vi har da sannelig heller ikke fra det demokratiske Nordvest-Europa gjort noen særlig planmessig eller energisk innsats for eventuelt å prøve å lede den utviklingen i en annen retning!

Dette har langsiktige perspektiver, og det er ikke lenger min sak - hadde jeg nær sagt - i denne komite. Men jeg tror faktisk en bør overveie alvorlig om ikke disse landene seg imellom som samarbeider i NATO og på annen måte, kunne tenke seg å få i gang en prosess med sikte på å få et rimeligere og mer sivilisert forhold mellom middelhavslandene og - jeg begrenser meg nå til å kalle det - Nordvest-Europa.

(BW) Det er jo kjent både fra Portugal og fra Spania, delvis fra Hellas og mer komplisert, men til dels også fra Tyrkia at det i de land er krefter som er svært interessert i bedre kontakt.

Jeg ber ikke om noe svar på dette nå, men jeg vil gjerne ha sagt det når anledningen byr seg.

PER HYSING-DAHL: Jeg vil gjerne slutte meg til det som nå ble sagt av Bratteli, og som jeg tolket som et positivt svar.

Når det gjelder det fru Aasen var inne på om balanse, må man være klar over at det eksisterer i dag en forsvarsavtale mellom De forente stater og Spania, som tilsier at De forente stater har nokså utstrakt basevirksomhet i det landet, slik at man vel i den store sammenheng kan si at Spania allerede er med i balansen.

For min del ville jeg synes at det, når tidspunktet er inne, var en naturlig og en riktig utvikling at spanjolene - hvis de ønsker det selv - fikk medlemskap i forsvarsalliansen.

LARS ROAR LANGSLET: Når det gjelder de foruroligende meldinger om terrorisme og politisk uro i Spania, vil jeg gjerne ha sagt som min mening at jeg tror det beste bidrag vi kan gi til å hjelpe Spania med å mestre slike problemer, er å integrere Spania så vidt som mulig i de samarbeidsmønstre som eksisterer i den vestlige verden.

JAKOB AANO: Eg skal ikkje føya mykje til, berre seia til dette siste at eg gjerne støttar det. Men samstundes trur eg det er svært viktig det som utanriksministeren sa om at ein kanskje bør gå litt stilt i dørene no, til situasjonen har roa seg i Polen - slik at dette ikkje kan brukast som eit påskot. Slik forstod eg utanriksministeren, og eg støttar han i det.

FORMANNEN: Flere har ikke bedt om ordet - utenriksministeren vil ha ordet til slutt.

(BW) UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Til det som Langslet sa om terrorisme og politisk uro, vil jeg si at det er det som ligger bak denne påskynningen fra den spanske regjerings side; de hadde nemlig tenkt at dette spørsmålet skulle komme opp på et langt senere tidspunkt. Det de er opptatt av nå, er å få de spanske militære til å delta i samarbeid med militære fra de demokratiske land - for å få dem til å være opptatt av andre ting enn den indre situasjon.

Liv Aasen spurte om synet på dette og meningene om dette i Spania i dag. Det er riktig at det er ulike meninger der. Det som vi vel må legge vekt på, er hvordan den spanske nasjonalforsamlingen eventuelt stiller seg til dette, hva som vil være situasjonen ved en spansk behandling av saken.

Når det gjelder balanseforholdet mellom øst og vest, som Liv Aasen også var inne på, nevnte Hysing-Dahl den bilaterale avtalen mellom USA og Spania. Men ellers er ikke dette i seg selv noe problem, fordi situasjonen jo er den at Sovjetunionen er såpass mye mer overlegen i dag at om det kommer i tillegg noen divisjoner på vesteuropeisk side, vil ikke det skade i noen forstand. Tvert om vil det kanskje minske litt av det hysteri som er til stede i vest om at de andre er så enormt overlegne - så dette kan kanskje veie opp noe. Men som sagt, med situasjonen akkurat i øyeblikket er jeg - som Aano også nevnte - litt engstelig for hvilke virkninger dette kan ha på Sovjets vurdering av invasjon eller ikke i Polen.

Jeg oppfatter det da slik at man i prinsippet er positivt innstilt, men at man kanskje kan be spanjolene å se tiden noe an til situasjonen i Polen er mer avklart.

FORMANNEN: Er det noen som ber om ordet før dette møtet heves?

- Det er det ikke. Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.05.
